

GÖTEBORGS UNIVERSITET
Institutionen för svenska språket

... inte jobbet i sig, men ...
En korpusstudie av konstruktionen X i sig

Ninnie Månsson

Specialarbete, SV1203 7,5 hp
Ämne: Svenska språket
Termin: vt 2017
Handledare: Benjamin Lyngfelt

Sammandrag

Studiens syfte är att definiera konstruktionen *X i sig* – till exempel *jobbet i sig*, genom att kartlägga hur konstruktionen används i språkbruket och utifrån studiens resultat formulera underlag till en post i Språkbankens konstruktikon över svenska språket.

Resultatet från korpusundersökningarna visar att konstruktionen är produktiv och förekommer i språkbruket oavsett genre. Konstruktionen är en delvis schematisk konstruktion med två fasta led: prepositionen *i* och det reflexiva pronomenet *sig*. Det flexibla ledet är i normalfallet en nominalfras, men kan också vara en infinitivfras eller en hel sats. Konstruktionen förekommer dels med *i sig* som ett fritt prepositionsattribut till en nominalfras, dels som ett fritt predikativ. Konstruktionen kan byggas ut med ett framförställt fokuserande pronomen, *själva*, eller ett efterställt fokuserande pronomen, *själv/självst/själva*.

X i sig används för att fokusera referentens mest karakteristiska egenskaper eller för att fokusera referenten, bara den, utan eventuella omständigheter i kontexten (1). Konstruktionen kan även användas för att markera att något till viss del motsägelsefullt följer (2).

- (1) Det är ju inte jobbet i sig som gjort att jag lämnat det utan ledningen och framförallt chefskapet.
- (2) Inget fel på mattan i sig men den är alldeles för liten.

Nyckelord: *konstruktionsgrammatik, konstruktion, konstruktikon, reflexiv, i, sig*

Innehållsförteckning

1. Inledning	1
2. Syfte	2
3. Bakgrund.....	3
3.1. Konstruktionsgrammatik.....	3
3.2. Konstruktikon.....	4
3.3. X i sig	5
3.3.1. Grammatisk struktur.....	5
3.3.2. Betydelse	5
4. Metod och material.....	8
4.1. Korp.....	8
4.1.1. Söksträngar.....	8
4.1.2. Felträffar.....	9
4.2. Avgränsningar	9
5. Resultat	10
5.1. Grammatisk struktur.....	11
5.1.1. X	11
5.1.2. Funktion och placering i satsen	13
5.1.3. Själv	14
5.2. Betydelse	14
5.3. Variation mellan genrer.....	16
6. Diskussion.....	17
7. Konstruktikonpost.....	18
8. Litteraturförteckning.....	20

Bilaga 1 Söksträngar

1. Inledning

Vad ingår egentligen i betydelsen av ett ord? Ibland mycket mer än det man vill uttala sig om. Till exempel kan *jobbet* avse många olika saker: arbetsuppgifterna, arbetsmiljön, samarbetet med kollegor, arbetsledningen, karriärmöjligheter osv. Om någon säger ”Jag trivs på jobbet.” uttalar hen sig troligen om alla de här sakerna sammantaget. Men så händer det att man vill poängtera att man inte menar den här vida betydelsen, utan en snävare, mer fokuserad del av den. Till detta kan konstruktionen *i sig* användas, som i (3) nedan:

- (3) Det är ju inte jobbet *i sig* som gjort att jag lämnat det utan ledningen och framförallt chefsskapet.

Tillägget *i sig* gör att *jobbet* får en mer specifik betydelse; *i sig* skalar bort allt annat så att bara grundbetydelsen av ordet blir kvar: arbetsuppgiften, det arbete som förväntas utfört för att få lön. *Jobbet i sig* betyder alltså något annat än *jobbet*.

Konstruktioner är vanligt förekommande i språket och därför relevanta att undersöka och beskriva (Lyngfelt m.fl. 2014:268). Den här studien undersöker med en korpusstudie hur konstruktionen som jag kommer att kalla *X i sig* används i språkbruket och definierar utifrån resultatet dess grammatiska struktur och betydelse.

2. Syfte

Studiens syfte är att definiera konstruktionen *X i sig* genom att kartlägga hur konstruktionen används i språkbruket och att utifrån studiens resultat formulera underlag till en post i Språkbankens konstruktikon över svenska språket.

Detta görs med utgångspunkt i följande forskningsfrågor:

- Vilken grammatisk struktur har konstruktionen och vilka begränsningar finns i strukturen?
- Var och med vilken funktion i satsen förekommer konstruktionen?
- Vilken eller vilka betydelser har konstruktionen?

3. Bakgrund

I det här kapitlet ges inledningsvis en kort introduktion till konstruktionsgrammatik och en beskrivning av ett konstruktikon. Sedan presenteras den undersökta konstruktionen beskrivs i lexikon och grammatik.

3.1. Konstruktionsgrammatik

I traditionell språkbeskrivning skiljer man ofta mellan lexikologi och grammatik; till lexikologin hör ord och deras betydelser, medan grammatiken redogör för generella regler för språkets användning. Uppdelningen medför problem eftersom många språkliga uttryck tycks hamna mitt emellan lexikologi och grammatik. De är för generella för att beskrivas på ordnivå i ett lexikon, men för specifika för att beskrivas som generella regler i en grammatik (Lyngfelt m.fl. 2014:268f).

Konstruktionsgrammatiken utgår istället från att alla element i språket är konstruktioner och som exempel på konstruktioner ger Lyngfelt m.fl. (2014:269f) bland annat följande:

[VERBA sig RESULTAT]: springa sig varm, shoppa sig lycklig

[i ADJEKTIV-aste laget]: i tyngsta laget, i dyraste laget

[X och X]: kul och kul, många och många

De visar hur språkliga enheter tillsammans skapar en annan betydelse än vad som kan förstås av att bara analysera enheterna var för sig. Till exempel betyder *kul och kul* inte att något är dubbelt så kul, utan tvärtom att man vill ifrågasätta ordets relevans.

Konstruktionerna kan vara mer eller mindre schematiska. Schematiciteten beror på hur flexibla konstruktionerna är, det vill säga hur stora förändringar som tillåts inom konstruktionen, och kan beskrivas som en skala från helt fixerad till helt schematisk.

I ena änden av spektrumet finns fixerade konstruktioner som *så att säga* och *röda hund*. De kan inte förändras alls; orden kan varken böjas eller bytas ut (Det är till

exempel omöjligt att böja *så att säga* i tempus, **så att säger*). De kallas fyllda och fixerade och hör traditionellt till lexikologin.

I andra änden av spektrumet finns helt schematiska konstruktioner, som *NP VP*. I de här konstruktionerna är alla delar flexibla: verbet kan vara vilket verb som helst, i vilket tempus som helst; det reflexiva pronomenet kan böjas efter person; och predikativet kan variera. Det här är konstruktioner som traditionellt hör till grammatiken.

Konstruktioner som har någon eller några fasta delar och någon eller några flexibla delar kallas delvis schematiska. Det är till exempel konstruktioner som *i ADJEKTIV-aste laget (i tyngsta laget)*, där adjektivet kan variera men där superlativformen och den definitiva formen av substantivet, *laget*, är fasta.

Konstruktioner som är än mer fasta i sin struktur kallas fyllda, delvis fixerade. Det är konstruktioner som visserligen kan variera, men begränsat. Konstruktionen *sista minuten-resa* kan till exempel böjas i numerus och species, men är i övrigt fixerad (Lyngfelt m.fl. 2014:271).

3.2. Konstruktikon

I den traditionella uppdelningen mellan lexikologi och grammatik, och därmed lexikon och grammatikor, hamnar många konstruktioner mitt emellan och utanför språkbeskrivningen. Samtidigt är konstruktioner vanligt förekommande och därför mycket relevanta att beskriva (Lyngfelt m.fl. 2014:268).

Ett konstruktikon kan beskrivas som konstruktionsgrammatikens motsvarighet till lexikon och grammatik. Det är ”en systematisk samling konstruktionsbeskrivningar” (Lyngfelt m.fl. 2014:272), precis som en ordbok är en systematisk samling beskrivningar av ord.

Vid Språkbanken, Göteborgs universitet, pågår uppbyggnad och utveckling av ett konstruktikon över svenska språket. Konstruktikonet (SweCcn) är en databas i elektronisk form. Den här studien blir underlag för en post för konstruktionen *X i sig* i konstruktikonet.

3.3. X i sig

Här beskrivs hur konstruktionen *X i sig* i sin helhet eller dess delar beskrivs i Svensk ordbok utgiven av Svenska akademien (SO) och Svenska akademiens grammatik (SAG).

3.3.1. Grammatisk struktur

Konstruktionen *X i sig* – jobbet i sig, består av ett flexibelt led, *X*, följt av prepositionen *i* och det reflexiva pronomenet *sig*. *X* är i typfallet en nominalfras i bestämd form, men kan också vara en infinitivfras eller en hel sats. *X i sig* kan byggas ut med det fokuserande pronomenet *själv*, som i *jobbet i sig självt* eller *själva jobbet i sig*.

Uttrycket *i sig* behandlas i SAG endast i fotnoter och beskrivs då som ett av flera lexikaliserade uttryck som innehåller *sig*, till exempel (*retliga*) *av sig* och (*stanna*) *av sig själv* (SAG, Pronomen §84). Konstruktionen *X i sig* skiljer sig uttalsmässigt från andra konstruktioner med prepositionen *i* följt av reflexivt pronomen (eller personligt pronomen i objektsform) genom att det är *sig* och inte *i* som betonas. Vanligtvis ligger betoningen på prepositionen medan *sig* är obetonat (SAG, Pronomen §83). Jämför till exempel med konstruktionen *att hälla i sig* (med betydelsen 'dricka'). I *X i sig* har prepositionsfrasen också en annan betydelse än i andra fall med *i* följt av pronomen, vilket behandlas i avsnitt 3.2.

En mer detaljerad beskrivning av den grammatiska strukturen finns samlat med resultatet i 5.1.

3.3.2. Betydelse

I SO finns konstruktionen *i sig* upptagen under uppslagsordet *sig* och beskrivs med två betydelsedefinitioner. Den ena betydelsen handlar om att lyfta fram essensen av en referents betydelse:

ibl. för att framhäva de mest karakteristiska (inre el. urspr.) egenskaperna hos ngn el. ngt EXEMPEL: *i sig självt är problemet inte olösligt* (SO, uppslagsord *sig*)

I den andra betydelsen används *i sig* för att varsla om att det fortsatta uttalandet helt eller delvis kommer tala emot det som först sägs:

ofta äv. för att markera att en förutsättning med *i* viss mån motsatt innebörd följer EXEMPEL: *i och för sig* innehåller boken mycket information, men ...; *i sig* är resonemanget inte orimligt, men ... (SO, uppslagsord *sig*)

Jag kommer i fortsättningen att skilja betydelsena åt genom att kalla dem essens-betydelsen respektive varsel-betydelsen.

Essens-betydelsen tas även upp av SAG. Konstruktionen *i sig* behandlas dock inte specifikt, men den används för att beskriva betydelsen av det fokuserande pronomenet *själv*. Därför blir den beskrivningen också en indirekt beskrivning av *i sig*:

Oftast används *själva* för att understryka att bara den ”egentliga” referenten, referenten *i sig*, betecknad, dvs. referenten bortsett från tillhör, innehåll, o.d., referenten i stället för hans representant eller organisation, omgivning etc. *Själva* utpekar alltså det viktigaste elementet i ett komplex av relaterade företeelser. (SAG. Pronomen §232)

I sig används alltså för att fokusera en grundbetydelse, där man bortser från eventuella omständigheter som kan ingå i en vidare betydelse. Till exempel kan *jobbet* innehålla många olika aspekter, som arbetsuppgifter, kollegor, arbetsmiljö, arbetsbelastning, karriärmöjligheter osv. Frasen *jobbet i sig* är däremot mer avgränsad till att gälla enbart arbetsuppgifterna.

Konstruktionen finns också med under uppslagsordet *ting*, som en del av uttrycket *tinget i sig* i SO, som har beskrivningen ”(högre) verklighet som ligger bakom en företeelse och är oberoende av människans sätt att uppfatta den <fil.>”.

4. Metod och material

4.1. Korp

För att undersöka konstruktionens användning i språkbruket har jag gjort sökningar i Språkbankens korpusverktyg Korp. Studiens korpussökningar har genomförts i korpusarna Bloggmix och GP. Bloggmix har använts för att fånga vardagligt språk och GP för att undersöka den mer konventionella genren tidningstext. Språkbruksexemplen i uppsatsen är hämtade från dessa två korpusar.

För att undersöka eventuella genreskillnader har jag också gjort sökningar i Skönlitteratur, Akademiska texter, Medicinska texter och Myndighetstexter, dock mindre utförliga.

4.1.1. Söksträngar

Eftersom de båda fasta leden i konstruktionen, *i* och *sig*, dels är vanliga ord, dels ofta förekommer tillsammans i andra konstruktioner än den avsedda, ger sökningar på endast *i sig* alltför många felträffar. Sökningarna är därför gjorda med olika begränsningar av vad som får finnas före eller efter prepositionsfrasen, för att kunna jämföra definitiva och indefinita nominalfraser som referent och för att hitta andra referenter än typfallets substantiv, som pronomen och verbfraser. Särskilda sökningar har också gjorts på konstruktionen utbyggd med *själv*.

Jag har också behövt använda olika kombinationer för att fånga konstruktionens placering i satsen när den inte är direkt efter huvudordet. Till exempel har jag för att fånga placering i fundamentet sökt på *I sig* med versalt *I* och interpunktion följt av *i sig*. Eftersom jag har skapat söksträngarna med utgångspunkt i min egen grammatik är det möjligt att de inte fångar samtliga förekommande varianter av konstruktionen.

Sökningarna i andra korpusar än Bloggmix och GP har endast gjorts på den mest vanligt förekommande varianten av konstruktionen, *NP:n i sig*.

För en fullständig förteckning över söksträngarna, se bilaga.

4.1.2. Felträffar

Vanliga felträffar är konstruktioner med *i* som verbpartikel. Antingen för att satsstrukturen ger en nominalfras före *i sig* (4) eller för att ett verb är feltaggat som ett substantiv (5).

(4) Denna mäktiga räksmörgås drog syrran *i sig* när hon bjöd på fika.

(5) Om man hinkar *i sig* grön juice så är man tydligen snyggast.

Andra felträffar är meningar där *i* används för att beteckna innehåll och *sig* syftar tillbaka på ett korrelat som inte står direkt framför prepositionsfrasen (6).

(6) Idag drog jag upp ännu en bur, den hade sju kräftor *i sig*.

Många felaktiga träffar avser också uttryck som *trygg i sig själv* eller *säker i sig själv*.

4.2. Avgränsningar

I den här studien har jag inte gjort några ingående kvantitativa jämförelser av till exempel konstruktionens olika betydelser, förekomsten av olika huvudord eller förekomsten av konstruktionen som fritt attribut respektive fritt predikativ. Studien har inte heller jämfört dessa skillnader i förhållande till olika genrer.

5. Resultat

Här presenteras först en översikt av studiens resultat och därefter följer avsnitt som mer ingående beskriver konstruktionens grammatiska struktur och dess betydelse.

Konstruktionen *X i sig* – jobbet i sig, är delvis schematisk och består av två fasta och ett flexibelt led. De fasta leden är prepositionen *i* och dess rektion, det reflexiva pronomenet *sig*. Att de är fasta innebär att *i* inte kan bytas ut mot någon annan preposition och att *sig* inte kan ersättas med något annat pronomenen, till exempel personliga pronomen objektsform (*mig, dig, oss, er*). Det flexibla ledet, *X*, är i typfallet en nominalfras, men kan också vara en infinitivfras eller en hel sats.

I sig förekommer både som ett fritt attribut till *X* och som ett fritt predikativ. Satsdelsfunktionen påverkar hur flexibel placeringen av *i sig* är i satsen; som attribut är *i sig* alltid placerat direkt efter nominalfrasen, medan placeringen av ett fritt predikativ är mer flexibel; i bruket finns exempel på placering i fundamentet, i mittfältet och i slutfältet.

Enligt korpusstudien har betydelsen av *X i sig* tre aspekter. Dels de tidigare nämnda: essens-betydelsen som fokuserar på huvudordets grundläggande betydelse och varsel-betydelsen som markerar att något motsägande följer, dels en tredje betydelse som jag väljer att kalla bara-betydelsen. Med bara-betydelsen lyfter *i sig* fram att referenten, bara den, även utan eventuella omständigheter i kontexten, har en viss egenskap, som i (7).

(7) Snösmältningen i sig är ett tecken på att marktemperaturen börjar stiga.

Den skiljer sig från essens-betydelsen i det att essens-betydelsen skalar bort omständigheter som finns *inom* referenten, medan bara-betydelsen skalar bort omständigheter *utanför* referenten.

5.1. Grammatisk struktur

5.1.1. *X*

X är i normalfallet en nominalfras. Nominalfrasen kan vara ett substantiv (8), ett egennamn (9) eller ett pronomen (10).

- (8) Den var i 3D vilket såklart höjer upplevelser[sic], men filmen i sig var riktigt, riktigt bra.
- (9) Jag saknar inte Sverige i sig och särskilt inte Oskarshamn.
- (10) Det i sig är ett konstant problem.

Nominalfrasen står oftast i bestämd form. Bruk med en nominalfras i obestämd form, (11) och (12), förekommer också, även om det är ovanligare.

- (11) För turister i sig är ju inte alltid de mest angenäma att umgås med [...]
- (12) Under en färd där själva resan ofta är ett mål i sig.

X kan också vara en nominalfras med en adjektivfras som huvudord, som i (7) där adjektivfrasen *brunt* är huvudord i nominalfrasen.

- (13) Jag har tyckt att brunt i sig är en dyster, medioker och helt ointressant färg.

Konstruktionen förekommer oftast med enkla nominalfraser med endast huvudord som *X*, men exempel på utbyggda nominalfraser med bestämmningar finns också. I (8) är det *den enskilda påverkan*, som har både bestämd artikel och ett adjektivattribut.

- (14) Ofta är det inte den enskilda påverkan i sig som orsakar den största skadan

Att konstruktionens huvudord kan vara ett pronomen tycks ha vissa begränsningar. Generellt kan nominalfraser ha alla substantivistiska pronomen som huvudord, men i *X i sig* är det framför allt tillbakasyftande bestämda pronomen som används. Vanligast förekommande är *det*, som i (10) ovan, men även *den* används (15). Också det obestämda pronomenet *något* förekommer (16).

(15) Oavsett om allmänhetens uppfattning är riktig eller inte är den i sig allvarlig för samhällsklimatet.

(16) Det enskilda livet är alltid något i sig bortom filosofins försök till stor etikettering.

I enstaka fall förekommer också personliga pronomen som huvudord, främst i objektsform (17) och (18), men också i subjektsform (19) och (20).

(17) Men vår relation eller honom i sig saknar jag inte.

(18) Min mamma önskar att hon aldrig skaffat barn, däremot ångar hon inte mig i sig.

(19) Det är alltså inte du och jag i sig som anpassar oss, hela arten anpassar sig.

(20) Är det du i sig som är intressant här eller uppgifterna du sitter inne med?

(19) och (20) är också exempel på att *sig* inte utgår från grammatisk person och därför förefaller vara en fast del av konstruktionen. Enligt generella grammatiska regler skulle ett reflexivt pronomen med ett korrelat i första person plural (19) vara *oss* och med ett korrelat i andra person singular (20) vore det reflexiva pronomenet *dig*.

Konstruktionen kan också ha en infinitivfras som predikationsbas, när en sådan är subjekt i en sats (21), eller syfta på en hel sats, som i (22).

(21) Att komma till den insikten var otroligt jobbig[sic] i sig.

- (22) I början av februari hölls den första tv-sända valdebatten någonsin i Kenya, *i sig* ett demokratiskt genombrott.

Till skillnad från tidigare exempel är *i sig* här inte placerat direkt efter *X*. Detta diskuteras nedan i 5.1.2.

5.1.2. *Funktion och placering i satsen*

X i sig och dess delar kan ha olika syntaktisk funktion. I typfallet där *X* är en nominalfras kan *i sig* vara ett prepositionsattribut inom den nominalfrasen. Förutom detta kan *i sig* fungera som ett fritt predikativ när *X* är en nominalfras, en infinitivfras eller en hel sats.

X i sig och dess delar kan ha olika syntaktisk funktion. Konstruktionen används nästan uteslutande med antingen hela *X i sig* eller *X* i subjektsfunktion, se till exempel (7), (8) och (10) ovan. Att *X* är en annan satsdel tycks vara mycket ovanligt, men det förekommer till exempel i följande satser:

- (23) [...] jag gillar chefen och jobbet *i sig*.
 (24) Problemet är inte vinsten *i sig* utan bristfälliga regelverk och undermåliga kontroller.

I (23) är *jobbet i sig* en del av objektet i satsen och i (24) är *vinsten i sig* predikativ.

Prepositionsfrasen *i sig* används både som prepositionsattribut och som fritt predikativ. Placeringen av prepositionsattribut är bunden till att vara direkt efter nominalfrasens huvudord, korrelerat (SAG, Prepositionsfraser §1), som i typfallet *NP:n i sig*. Fria predikativ kan däremot, liksom fria adverbial, placeras i slutfältet (25), på adverbialsplats i mittfältet (26) och i fundamentet (27) (SAG, Verbfraser: predikativ §47).

- (25) Klänningen är så fin *i sig* så jag känner att en slöja kanske blir lite för mycket.

- (26) Spelets funktioner är i sig enkla men bjuder på ett otroligt strategiskt djup som kräver att utforskas
- (27) I sig är detta ingenting vi önskar.

När X är en infinitivfras är *i sig* alltid ett fritt predikativ och tycks ha fast placering i slutfältet (28), (29). Jag har inte hittat några belägg för vare sig placering på adverbialsplats i mittfältet eller i fundamentet.

- (28) Att befinna sig i en multikulturell miljö är svårt i sig.
- (29) [...] så att bara vara där är ju fantastiskt i sig.

Jag har inte heller hittat några fall där konstruktionen med en infinitivfras som X förekommer i annan funktion är som subjekt i satsen.

5.1.3. *Själv*

Grundkonstruktionen X *i sig* kan användas kombinerad med det fokuserande pronomenet *själv*. *Själv* är ett fokuserande pronomen som kan vara framförställt (30) eller efterställt (31) attribut till en nominalfras. Som framförställt attribut används *själva* (eller i maskulinum singular *själve*) och som efterställt attribut böjs det i genus, species och numerus, *själv*, *självt*, *själva* (SAG, Pronomen §232).

- (30) Det psykiska är mer påfrestande än själva sjukdomen i sig, upplever jag.
- (31) Restaurangen i sig själv är en sevärdhet [...].

5.2. Betydelse

Betydelsen av X *i sig* kan sägas ha tre aspekter, som jag har valt att kalla essens-betydelsen (32), varsel-betydelsen (33) och bara-betydelsen (34).

- (32) Förutom priset för fordonet i sig samt bensinen tillkommer försäkring, verkstadsservice, reservdelar och eventuell vinterförvaring.

(33) Inget fel på mattan i sig men den är alldeles för liten.

(34) Snösmältningen i sig är ett tecken på att marktemperaturen börjar stiga.

I (32) används *i sig* för att snäva in betydelsen av *priset för fordonet* till att gälla bara inköpskostnaden och inte andra kostnader som ett bilköp kan medföra. Detta blir extra tydligt eftersom meningen sedan definierar just sådana omständigheter.

I (33) har *i sig* i en kontrasterande funktion för att påtala att något motsatt följer. Utan *i sig* betyder den första satsen att mattan är felfri, samtidigt följer i nästa sats ett direkt påpekande att något är fel med mattan. *I sig* varslar om att en kontrastering är att vänta.

I (34) framhäver *i sig* att snösmältningen, bara den, har egenskapen att vara ett tecken på den stigande marktemperaturen, oberoende av andra omständigheter. Följande mening är också exempel på bara-betydelsen:

(35) Vad Löfven[sic] vill är att fördubbla arbetsgivaravgiften för unga, vilket i sig är illa nog.

I (35) framhävs att skribenten tycker att bara just detta förslag från Löfvén är ”illa nog”, även utan annat i sammanhanget.

Här finns inga omständigheter i ordets betydelse som ska skalas bort för att nå referentens ”kärna”, istället poängteras att det som sägs inte är beroende av eventuella omständigheter i kontexten. *I sig* kan i den här betydelsen parafraseras med *X, bara den/det* eller *bara X*.

Aspekterna av betydelsen ligger väldigt nära varandra och i vissa fall går det inte att skilja dem från varandra.

(36) Operationen i sig är inte jätte komplicerad[sic] men tiden efter kommer bli Tyras största utmaning.

I (36) fokuserar *i sig* det kirurgiska ingreppet. Men beroende på om man bedömer att de omständigheter som skalas av (som till exempel sjukhusvistelse, rehabilitering och eventuell smärta) finns inom ordet *operation* eller utom det, i kontexten, kan

betydelsen av *i sig* både vara essens-betydelsen och bara-betydelsen. Samtidigt är det också en indikation på att det som följer, ”men tiden efter operationen ...” går emot det första uttalandet, enbart ”Operationen är inte jättekomplicerad” skulle sakna sådan innebörd, och därmed finns också varsel-betydelsen i uttalandet.

Betydelsen av *X i sig* är den samma även när den kombineras med *själv* som framförställd eller efterställd bestämning:

(37) Kanske är det gåvans intention som är det som man egentligen ska fästa sin uppmärksamhet på istället för själva gåvan i sig.

(38) Inte rädslan i sig själv utan begränsningen som den medför.

Genom *själva* och *i sig* får ordet *gåva* i (37) betydelsen ’den fysiska presenten’ eller ’innehållet i gåvan’. Skribenten vill flytta fokus från detta och istället fokusera på hela betydelsen av att ge en gåva, kanske omtanken om någon, ansträngningen att ordna det praktiska med gåvan. I (38) lyfter *i sig själv* fram den faktiska känslan *rädsla*, som kontrasteras mot en konsekvens som känslan leder till.

Jag har inte observerat några nyansskillnader i betydelse mellan framförställt och efterställt *själv*.

Jag har inte heller funnit några exempel där *NP i sig* används med den betydelse av högre verklighet som SO beskriver för uttrycket *tinget i sig*.

5.3. Variation mellan genrer

Konstruktionens vanligaste form, *NP:n i sig*, finns i språkbruket oavsett genre. Förutom att vara jämförbart förekommande i bloggtext (Bloggmix) och tidningstext (GP), som är de texter som använts för korpusstudien, används den också i text från andra, vitt skilda, genrer, såsom skönlitteratur, akademiska texter, medicinska texter och myndighetstexter.

6. Diskussion

Studiens resultat visar att konstruktionen, *X i sig*, är produktiv och vanlig i språkbruket oavsett genre. Det är därför relevant att den finns upptagen i ett konstruktikon över det svenska språket, både ur beskrivnings- och inläroarspektiv.

I fråga om betydelseaspekter konstaterar jag att de ligger mycket nära och inte sällan överlappar varandra. Det är ibland inte möjligt att härleda en specifik förekomst till endast en av betydelseerna; konstruktionen uttrycker inte sällan mer än en. Att skilja dem åt är ändå nödvändigt eftersom alla användningar inte innefattar samtliga aspekter.

Värt att notera är att bara-betydelsen inte omnämns i SO eller SAG. Den ligger visserligen mycket nära essens-betydelsen, men jag menar ändå att de skiljer sig åt i det att man med essens-betydelsen skalar bort omständigheter som finns *inom* referenten, medan bara-betydelsen skalar bort omständigheter *utanför* referenten. Detta är något som skulle kunna analyseras vidare.

Det vore också intressant att undersöka en eventuell betydelseskilnad mellan konstruktionerna *NP:n i sig*, *själva NP:n* och *NP:n som sådan* som används synonymt och för att definiera varandra i SO och SAG. Eftersom det är mycket ovanligt med helt synonyma språkliga enheter, är det rimligt att anta att det finns en, om än liten, nyansskillnad i betydelse. Något annat som kan undersökas vidare är om det finns ett mönster för när konstruktionen byggs ut med *själv*.

Jag inkluderar inte kombinations- och variationsmöjligheten med pronomenet *själv* i definitionen av konstruktikonposten. Däremot finns variationerna med i exempelmeningarna och nämns kommentaren. Jag ser dem som självständiga konstruktioner, som visserligen ofta förekommer tillsammans i samma sats, men inte som delar av den här konstruktionen.

7. Konstruktikonpost

Här presenteras ett underlag för en post i SweCcn.

- Namn: X_i_sig – jobbet i sig
- Definition: Det är de mest karakteristiska egenskaperna hos [nominalfrasens referent]_{Theme} som avses, bortsett från andra egenskaper inom referenten eller omständigheter utanför den.
- Struktur: X i² sig
- Konstruktionselement, interna:
 - Theme: cat=NP/VPinf/SATS role=Theme
 - ”i”: cat=P lu=i²
 - ”sig”: cat=Pn_{refl} lu=sig
- Exempel:

Det är ju inte [[jobbet]_{Theme} [i]^{i.. 2} [sig]^{sig}]_{X_i_sig} som gjort att jag lämnat det utan ledningen och framförallt chefskapet.

Inget fel på [[mattan]_{Theme} [i]^{i.. 2} [sig]^{sig}]_{X_i_sig} men den är alldeles för liten.

[[Operationen]_{Theme} [i]^{i.. 2} [sig]^{sig}]_{X_i_sig} är inte jätte komplicerad[sic] men tiden efter kommer bli Tyras största utmaning.

Inte [[rädslan]_{Theme} [i]^{i.. 2} [sig]^{sig}]_{X_i_sig} själv utan begränsningen som den medför.

[[Att befinna sig i en multikulturell miljö]_{Theme} är svårt [i]^{i.. 2} [sig]^{sig}]_{X_i_sig}

[[Klänningen]_{Theme} är så fin [i]^{i.. 2} [sig]^{sig}]_{X_i_sig} så jag känner att en slöja kanske blir lite för mycket.

[[I]^{i.. 2} [sig]^{sig} är [detta]_{Theme}]_{X_i_sig} ingenting vi önskar.

- Kommentar: X är i normalfallet en nominalfras i bestämd form. *I sig* kan vara fritt prepositionsattribut eller fritt predikativ, vilket påverkar dess placering i satsen. Konstruktionen kan byggas ut med det fokuserande pronomenet *själv* som en framförställd eller efterställd bestämning.

Konstruktionens betydelse är flertydig och har flera aspekter. Den kan dels avse att fokusera bort omständigheter inom och/eller utom referenten, dels användas för att markera att en motsägelsefull utsaga följer.

Betydelseaspekterna kan förekomma kombinerat eller självständigt

8. Litteraturförteckning

Lyngfelt, Benjamin, Lars Borin, Linnéa Bäckström, Markus Forsberg, Leif-Jöran Olsson, Julia Prentice, Rudolf Rydstedt, Emma Sköldberg, Sofia Tingsell & Jonatan Uppström (2014). Ett svenskt konstruktikon. Grammatik möter lexikon. I: *Svenskans beskrivning 33* (Nordica Helsingiensia 37), pp. 268-279. Helsingfors.

Korp = Borin, Lars, Markus Forsberg & Johan Roxendahl 2012. *Korp – the corpus infrastructure of Språkbanken*. Proceedings of LREC 2012. Istanbul: ELRA, pages 474-478. <<http://spraakbanken.gu.se/korp>>

SAG = Teleman, Ulf, Staffan Hellberg & Erik Andersson 1999. *Svenska Akademiens grammatik*. Stockholm: Norstedts Ordbok.

SO = *Svensk ordbok utgiven av Svenska Akademien* 2009. Utarbetad vid Redaktionen för Svenska Akademiens samtidsordböcker, Lexikaliska institutet, Institutionen för svenska språket, Göteborgs universitet. Stockholm: Norstedts.

SweCcn = Svenskt konstruktikon. I: *Karp, Språkbanken*.

<https://spraakbanken.gu.se/karp/#?mode=konstruktikon&lang=swe&advanced=false&hpp=25&extended=and%7Cconstruction%7Cequality%7Ckonstruktikon--absolut_med-fras&searchTab=special&page=1>

Söksträngar

- definit SUB + i + sig
- indefinit SUB + i + sig
- definit/indefinit SUB + i + sig + själv/själv/själva
- själva + definit SUB + i + sig
- frågande/relativt PRON + i + sig
- ADJ + i + sig
- att + VERB + i + sig
- att + VERB + [<vilket ord som helst> upprepat 0-2 ggr] + verb + i + sig
- honom/henne + i + sig
- den/det/de + i + sig
- annan avskiljande interpunktion + i/I + sig
- I + sig
- SUB + VERB + i + sig + ADJ